

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Številka: 060-11-6/2020/8
Ljubljana, 11. 12. 2020

Predlog

Z A P I S N I K

23. seje Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki je bila v petek, 4. decembra 2020, videokonferenčno prek sistema Cisco Webex, z udeležbo na daljavo ali na podlagi osebne prisotnosti v dvorani Državnega sveta, Šubičeva 4, Ljubljana.

Seja se je začela ob 10.00 uri in se zaključila ob 13.45 uri.

Prisotni:

- predsednik: Cvetko Zupančič
- podpredsednik: Branko Tomažič
- člani: Tone Hrovat, Marjan Maučec, Srečko Ocvirk, Franci Rokavec in Ladislav Rožič.

Opravičena:

- mag. Marija Lah.

Ostali prisotni:

- dr. Jože Podgoršek, minister, Miran Mihelič, Gregor Meterc, Saša Belaj, Marjeta Pintar, Urška Srnec, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- Matjaž Guček, Ivan Ambrožič, Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
- Roman Žveglič, predsednik, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
- Mateja Škrl Kocijančič, Združenje družinskih vinogradnikov-vinarjev Slovenije.

Sprejeti dnevni red:

A1. Predlog zakona o nujnih ukrepih zaradi prašičje kuge pri divjih prašičih (ZNUAPK) – nujni postopek, EPA 1508-VIII - RAZŠIRITEV

1. Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva v letu 2019
2. Zaskrbljujoče stanje v kmetijstvu zaradi epidemije Covid-19
3. Potrditev zapisnika 22. in 7. izredne seje komisije
4. Pobude in vprašanja

* * *

Komisija je bila sklepčna in je potrdila dnevni red, skupaj s predlogom za razširitev (prisotnih 7, za 7, proti 0).

Ad A1)

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je obravnavala Predlog zakona o nujnih ukrepih zaradi prašičje kuge pri divjih prašičih, EPA 1508-VIII (v nadaljevanju: predlog zakona), ki ga je Državnemu zboru predložila Vlada.

Komisija **podpira** predlog zakona.

Predlog zakona so predstavili in z odgovori na zastavljena vprašanja članov komisije dodatno pojasnili minister za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano ter predstavniki Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Komisija se je seznanila tudi s stališčem Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (v nadaljevanju: KGZS).

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je predstavil vsebino predloga zakona, ki določa tri stopnje ukrepov: nujne ukrepe za preprečevanje in zgodnje odkrivanje afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (preventivni ukrepi), nujne ukrepe za območje visokega tveganja ter nujne ukrepe za obvladovanje in izkoreninjenje afriške prašičje kuge pri divjih prašičih. Namen zakonskih ukrepov je torej v prvi vrsti, da se prepreči vnos bolezni afriške prašičje kuge v populacijo divjih prašičev v Sloveniji, tudi z dodatnimi posegi v populacijo divjih prašičev. Predvideni so ukrepi za zgodnje odkrivanje bolezni. Ko se bo zaznalo, da se bolezen približuje državni meji, bo moč postaviti mehanske bariere (ograje), ki bodo preprečevale gibanje divjih prašičev. V primeru potrditve prisotnosti bolezni v slovenskem prostoru pa predlog zakona določa ukrepe za hitro zamejitev in preprečevanje širjenja afriške prašičje kuge iz populacije divjih prašičev v populacijo domačih prašičev in s tem nastanek velike ekonomske škode, ki bi še dodatno prizadela že tako slabo stoječi kmetijski sektor prašičereje. Predlog zakona med drugim predvideva tudi finančna nadomestila v primeru, da se zaradi preprečevanja širjenja bolezni, začasno omeji dejavnosti na določenih gozdnih in kmetijskih zemljiščih. Minister je poudaril pomen takojšnjega in odgovornega izvajanja preventivnih ukrepov na kmetijskih gospodarstvih, kjer se ukvarjajo s prašičerejo, da se zmanjša tveganje za vnos bolezni, ki bi hudo prizadela že tako slabo stoječo kmetijsko panogo.

Komisija se je seznanila s stališčem Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (v nadaljevanju: KGZS), kjer menijo, da je afriška prašičja kuga že posredno posega v slovensko prašičerejo z znižanjem cen in da predlog zakona, v primeru pojava afriške prašičje kuge, pod vprašaj postavlja obstoj slovenske prašičereje. Na KGZS menijo, da predlog zakona ureja predvsem področje divjega prašiča, v nezadostni meri pa se štiti kmečka reja, saj je premalo finančnih sredstev namenjenih za neposredno preventivo na kmetijah, ki se ukvarjajo s prašičerejo (npr. finančna sredstva za izgradnjo zaščitnih ograj). Grajajo tudi ureditev, da so povračila morebitnih finančnih sredstev na kmetijah vezana na presojo posameznega uradnega veterinarja. V KGZS poudarjajo, da bi morali vsi postopki glede izvajanja ukrepov tega zakona potekati v digitalni obliki, kar utemeljujejo s hitrim in učinkovitim ukrepanjem. Poudarjajo, da morajo biti vsi podatki o stanju okuženosti dostopni strokovnim službam, kot je javna služba kmetijskega svetovanja, predvsem v okviru Službe za selekcijo in kontrolo v živinoreji. Opozarjajo, da se morebitne omejitve izvajanja del na določenih območjih ne smejo nanašati na sanitarno sečnjo. Menijo, da je eden izmed ključnih ukrepov za preprečevanje hitrega širjenja afriške prašičje kuge tudi odvzem velikih zveri na okuženem in nadzorovanem območju, s čimer se prepreči plašenje divjih svinj in s tem prehod teh na druga območja. KGZS ima tudi pripombe glede načina popisa prašičev in ureditve služnosti. Na KGZS tudi izpostavljajo, da je treba v primeru izvedbe ukrepa pokončanja ali zakola domačih prašičev odškodnino določiti glede na, to ali gre za plemenskega prašiča ali piganca.

V Sloveniji za zdaj še niso potrdili primera afriške prašičje kuge, vendar njeno širjenje v sosednjih državah predstavlja grožnjo za slovensko prašičerejo, zato je ureditev tega področja nujna. Komisija uvodoma ugotavlja, da predlog zakona sledi predlogom, ki jih je komisija pred enim letom naslovila na Vlado, ko je na pobudo državnega svetnika Marjana Maučeca obravnavala problematiko ogroženosti slovenske prašičereje zaradi pojava bolezni afriške prašičje kuge, ki je bila takrat v Evropi že prisotna, in tudi v sosednjih državah Republike Slovenije (Madžarska, Italija ...). Zavedajoč se razsežnosti te bolezni ter njene hitre in velike nalezljivosti je komisija takrat pozvala Vlado, da v tridesetih dneh pripravi in v zakonodajno obravnavo po hitrem postopku vloži interventni zakon, ki bo predvidel nujne ukrepe, med drugim zmanjšanje populacije divjega prašiča z ustreznimi finančnimi spodbudami za preprečevanje širjenja bolezni afriške kuge. Predlog zakona je po enem letu le prišel v zakonodajno proceduro. Dolgotrajno pripravo predloga zakona predstavniki ministrstva pojasnjujejo s kompleksno materijo, ki je terjala veliko usklajevanja z drugimi ministrstvi. Člani komisije menijo, da je sprejem zakona nujen, saj je treba nemudoma začeti z izvajanjem preventivnih ukrepov v smislu preprečitve vnosa afriške prašičje kuge v Sloveniji.

Komisija ponovno poudarja pomen osnovnega in najučinkovitejšega in nenazadnje tudi najcenejšega preventivnega ukrepa v znatnem zmanjšanju števila populacije divjih prašičev. Divji prašič je že sicer preštevilčno prisoten in povzroča veliko škode kmetom. Zdaj pa lahko kot eden izmed glavnih prenašalcev afriške prašičje kuge ogrozi že tako slabotno prašičerejo, zato komisija podpira predviden ukrep finančne spodbude za vsak dodatni odstrel divjega prašiča. V 12. členu predloga zakona je opredeljen intenzivni odstrel divjih prašičev in predvidena finančna spodbuda za vsakega odstreljenega divjega prašiča v višini 50 oziroma 100 evrov, ki presega letno osnovo za odvzem divjih prašičev v loviščih in loviščih posebnega pomena. Letna osnova je določena na podlagi povprečja izvedenega letnega odvzema divjega prašiča v posameznem lovišču v obdobju zadnjih petih let in jo po mnenju predlagatelja zakona ne bo težko doseči.

Ob pobudi člana komisije, da bi kazalo razmisliti o finančni spodbudi že za redni odstrel divjega prašiča, je med večino članov komisije prevladalo mnenje, da je lovska družina dolžna izpolnjevati letne načrte in tistega, kar mora v skladu s koncesijsko pogodbo doseči, ni treba dodatno nagrajevati. Je pa po mnenju članov komisije treba z odstrelom divjega prašiča začeti takoj, saj je zdaj tudi sicer primeren čas za lov. S pravočasnim zmanjšanjem števila divjih prašičev se bo tudi zmanjšala možnost vnosa boleznih afriške prašičje kuge na naše območje in preprečila morebitno škodo v gospodarstvu, turizmu, kmetijstvu. K pravočasnemu odstrelu zdravega divjega prašiča pa nenazadnje spodbuja tudi ekonomski vidik, saj se meso lahko uporabi v prehranske namene.

Komisija meni, da je za učinkovit izredni odstrel divjega prašiča dobrodošla zakonska določba 27. člena, ki dopušča možnost uporabe orožja, ki sicer pri lovu ni dopustno (dušilci, umetni viri svetlobe, brezpilotni zrakoplovi ...). Člani skupine za izredni odstrel divjih prašičev so lahko samo lovci, ki so opravili usposabljanje in so vpisani v evidence. Zastavlja se vprašanje, ali bo tako usposobljenih lovcev dovolj za učinkovit in pravočasen odstrel preštevilnega divjega prašiča.

V težnji k preprečitvi vnosa afriške prašičje kuge in čim večjega odstrela divjih prašičev pa ne gre mimo pomembnega ukrepa odstrela velikih zveri. Velike zveri namreč pospešujejo migracije divjih prašičev in s tem hitro potencialno širjenje boleznih afriške prašičje kuge, kar pa se želi s predlaganim zakonom zamejiti, zato komisija podpira predlog KGZS, da se predvidi možnost interventnega odvzema velikih zveri na okuženem in nadzorovanem območju. Na tem mestu je torej treba opozoriti na nujnost ureditve problematike odstrela velikih zveri z ustrezno spremembo Zakona o divjadi in lovstvu, saj je varovanje narave oziroma divjih živali v zadnjem času zelo obsežno, zato so se prenekateri divje živali preveč razmnožile in povzročajo veliko gospodarsko škodo.

Ker ni edini prenašalec afriške prašičje kuge divji prašič, ampak je na daljše razdalje ključen prenašalec človek, ki se prehranjuje z izdelki divje in domače svinjine, ki niso toplotno obdelani, in odpadke hrane nepravilno in nenadzorovano odlaga v okolje, komisija meni, da je treba nadaljevati z aktivnostmi. Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin ter ljudi naj tudi v prihodnje ozavešča o problematiki in pravilnem ravnanju z odpadno hrano, ki je pomemben vir prenosa okužbe.

V razpravi je bilo izpostavljeno vprašanje, ali lahko lovske družine sploh sledijo letnim načrtom in so sposobne te celo preseči z dodatnim odstrelom divjega prašiča. Ne gre namreč spregledati stanja lovskih družin, kjer je povprečna starost lovcev primerljiva oziroma še višja s povprečno starostjo kmetov, ki je 57 let, kar otežuje doseganje lovsko-upravljaljskih načrtov. Veljalo pa bi razmisliti o delni profesionalizaciji lovstva tudi v težnji po zagotavljanju izvrševanja lovsko-gojitvenih načrtov. Komisija predlaga, da se navedeno upošteva tudi v aktualnem t. i. gozdnem dialogu pri pripravi oziroma obnovi desetletnih območnih gozdnogospodarskih in lovsko-upravljaljskih načrtov.

Komisija ugotavlja, da predlog zakona na nobenem mestu ne vključuje sodelovanja občin oziroma občine nimajo nobenih pristojnosti. Zato predlaga, da se predvidi zakonska podlaga za vključevanje občin pri izvajanju ukrepov preprečitve oziroma zamejevanja boleznih afriške prašičje kuge. V občinah se še kako zavedajo gospodarskega pomena prašičereje predvsem na odmaknjenih območjih in, glede na poznavanje stanja, lahko učinkoviteje ukrepajo na terenu.

Komisija podpira predlog KGZS, da je treba v smislu učinkovitega in pravočasnega izvajanja ukrepov v zvezi z afriško prašičjo kugo vzpostaviti digitalizacijo sistema oddajanja in izvrševanja vlog. Ob tem komisija ugotavlja problematičnost neažurnosti podatkov o slovenski prašičereji in predlaga, da se stanje na tem področju uredi tako, da bo vsak čas dostopen podroben in aktualen pregled vseh prašičerejcev v Sloveniji, kar je predpogoj za učinkovito ukrepanje.

Komisija ugotavlja, da je predlog KGZS o dostopnosti podatkov o stanju okuženosti strokovnim službam, kot je javna služba kmetijskega svetovanja, urejen v 59. členu predloga zakona, kjer je določeno, da Uprava pošlje podatke iz evidenc pooblaščenim organizacijam, izvajalcem javnih služb in izvajalcem ukrepov kmetijske politike ter drugim državnim organom in občinam, če jih ti potrebujejo za izvajanje predpisanih nalog. Komisija meni, da je dostop do podatkov pristojnih služb o stanju okuženosti nujen za pravočasno in učinkovito ukrepanje, kar je predlog zakona tudi predvidel.

Komisija ugotavlja, da se omejitve ali prepoved izvajanja kmetijskih, gozdarskih ali drugih aktivnosti na območju z omejitvami zaradi preprečevanja oziroma omejitve premikov divjih prašičev zaradi vznemirjanja teh nanaša zgolj na redno sečnjo in spravilo lesa iz gozdov in ne zajema sanitarnih sečenj, kar je skladno z namenom preprečitve nastanka gospodarske škode zaradi podlubnikov.

Komisija meni, da predlog zakona ustrezno opredeljuje postavitev ograje za rejo prašičev na prostem ali v izpustih za preprečevanje stika med divjimi in domačimi prašiči, za pomožno kmetijsko-gozdarsko opremo v skladu z zakonom, ki ureja kmetijska zemljišča, in zanje gradbeno dovoljenje ni potrebno ter je njihova postavitev dopustna ne glede na določbe občinskih prostorskih aktov. Ob tem komisija poudarja, da bi bilo treba več finančnih sredstev nameniti za preventivne ukrepe na kmetijah, ki se ukvarjajo s prašičerejo.

Komisija ugotavlja, da se s predlogom zakona skuša zamejiti potencialen prenos boleznih afriške prašičje kuge preko divjih prašičev in da predvideva, po mnenju komisije, najpomembnejši preventivni ukrep in pogoje za njegovo izvedbo – to je znatno zmanjšanje populacije divjega prašiča. Komisija predlog zakona podpira in poziva k čimprejšnjemu sprejemu in izvajanju.

* * *

Za poročevalca je bil določen državni svetnik Cvetko Zupančič.

* * *

Komisija je podprla predlog zakona (prisotnih 7, za 7, proti 0).

Ad 1)

Komisija je obravnavala Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva v letu 2019 (v nadaljevanju: poročilo), ki ga je Državnemu zboru predložila Vlada.

Komisija **se je seznanila** s poročilom.

Poročilo je predstavil in z odgovori na zastavljena vprašanja članov komisije dodatno pojasnil minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano dr. Jože Podgoršek. Stališče Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (v nadaljevanju: KGZS) je podal njen predsednik Roman Žveglič.

Iz poročila izhaja, da je bila gospodarska rast v preteklem letu 2,4 %, prispevek k skupni dodani vrednosti kmetijstva, skupaj z lovstvom, gozdarstvom in ribištvom, pa je znašal 2,3 %, k skupni zaposlenosti pa 6,9 %. Podatki strukturnega raziskovanja kmetijstva za leto 2016 kažejo, da se nadaljuje trend zmanjševanja števila kmetijskih gospodarstev. Povprečno kmetijsko gospodarstvo obdeluje 6,9 ha kmetijskih zemljišč, kar je 7 % več kot leta 2010.

V preteklem letu se je obseg kmetijske proizvodnje zmanjšal za 6 %, pri čemer je bil obseg rastlinske pridelave v primerjavi z letom 2018 manjši za slabih 11 %, obseg živinorejske proizvodnje pa se je ohranil na ravni leta prej. V živinoreji je večji prirast pri treh najpomembnejših usmeritvah (govedoreji, prašičereji in perutninarstvu), manjši pa pri drobnici. Domača poraba se je med rastlinskimi pridelki opazno povečala pri koruzi, zelenjavi in sladkorju, med živalskimi proizvodi in pri jajcih. Manjša poraba se beleži pri sadju, pšenici, krompirju in medu. Stopnje samooskrbe so bile višje pri žitu in zelenjavi, znižale pa so se pri sadju, krompirju, mleku in medu. Cene kmetijskih pridelkov so bile v povprečju za 3,7 % višje. Slovenija še vedno ostaja vrednostno neto uvoznica pri večini carinskih tarif agroživilskih proizvodov.

Proračunska izplačila, namenjena kmetijstvu, so v letu 2019 znašala 376,7 milijona EUR. Največ proračunskih sredstev (46 %) je bilo namenjenih ukrepom razvoja podeželja in kmetijski strukturni politiki, kar je posledica večjega črpanja sredstev iz PRP 2014–2020. Temu sledijo sredstva za tržne ukrepe in neposredne podpore (43 %), delež, namenjen financiranju splošnih storitev za kmetijstvo, pa je ostal razmeroma majhen (11 %). V letu 2019 se je nadaljevalo izvajanje shem neposrednih plačil: osnovno plačilo, zelena komponenta, dodatek za mlade kmete, plačilo za območja z naravnimi omejitvami in vzporedna shema za male kmete. Ob tem so imela kmetijska gospodarstva možnost uveljavljati tudi proizvodno vezana plačila za zelenjadnice, rejo govedi in proizvodnjo mleka v gorskih območjih. Višina nacionalne ovojnice se je zaradi pravila zunanje konvergence zmanjšala na 134,3 milijona EUR. Nadaljevalo se je tudi izvajanje ukrepov, opredeljenih v PRP 2014–2020. V celotnem programskem obdobju se izvaja 14 ukrepov, za katere je na voljo 1.107 milijonov EUR. Poleg rednih ukrepov so se izvajali tudi nekateri začasni izredni ukrepi pomoči posameznim sektorjem, tako je bil v preteklem letu največji obseg sredstev izplačan čebelarjem v višini 0,4 mio EUR.

Po mnenju KGZS naj bi podatki iz tovrstnih letnih poročil služili predvsem kot podlaga za usmeritev prihodnjih politik, predvsem za pripravo nadaljnjih ukrepov za povečanje kmetij in konkurenčnosti.

Ob ugotovitvi, da poročilo ne zajema podatkov o gospodarjenju z divjadjo, komisija poudarja da se posledice »negospodarjenja« z divjadjo oziroma njenega pretiranega varovanja kažejo v umiku kmetijske dejavnosti iz območij z omejenimi dejavniki, zaradi česar ostajajo določena območja, ki bi sicer bila atraktivna s turističnega in kmetijskega področja, neizkoriščena.

Iz poročila izhaja, da so bili ekonomski rezultati kmetijstva na agregatni ravni manj ugodni, saj se je neto dodana vrednost kmetijstva zmanjšala za okoli 15 %, faktorski dohodek slovenskega kmetijstva pa se je realno zmanjšal za desetino. Komisija ugotavlja, da je dohodkovni položaj slovenskega kmeta vse slabši, pri čemer povprečni dohodki v slovenskem kmetijstvu še vedno zaostajajo za evropskim povprečjem. Nujno bi si bilo treba prizadevati za enakovrednejši dohodkovni položaj kmetov v primerjavi z drugimi poklici in tudi na ta način spodbujati predvsem mlajše generacije, da ostajajo na podeželju in nadaljujejo s kmetijsko dejavnostjo. Kot dodatni vir dohodka na podeželju komisija vidi tudi v možnosti zaposlovanja kmetov kot rezerve v vojski in policiji. Komisija tudi ocenjuje, da bi kazalo razmisliti o spodbudnejši davčni politiki pri prevzemanju kmetij, ki potrebujejo modernizacijo, saj je starostna struktura gospodarjev kmetij

še vedno neugodna - povprečna starost nosilcev kmetij je kar 57 let, starost lastnikov kmetij pa še višja. Kmetijsko politiko je treba v tem delu oblikovati tako, da bo atraktivna za mlade. Namesto razvoja spalnih naselij na podeželju je treba stremeti k ohranjanju njegove poseljenosti s podeželjani, ki imajo pozitiven odnos do kmetijstva.

Iz poročila tudi izhaja, da se izboljšuje velikostna struktura gospodarstev, saj se je število gospodarstev, ki obdelujejo več kot 20 ha kmetijskih zemljišč, glede na leto 2010, povečalo skoraj za petino. Prav tako se izboljšuje produktivnost dela. Ne glede na te spodbudne podatke komisija poudarja, da je slovensko kmetijstvo še vedno nekonkurenčno, kar je tudi posledica prevelike razdrobljenosti kmetijskih zemljišč. Zato bi morali spodbuditi zemljiške operacije za koncentracije posesti, izboljšanje kakovosti zemljišč in prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev s ciljem zmanjšanja stroškov obdelave in s tem konkurenčnega nastopa na trgu. Na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano poudarjajo, da so zemljiške operacije v celoti financirane v okviru programa razvoja podeželja in je zato naloga občin, da s ciljem izboljšanja posestne in zemljiške strukture promovirajo tovrstne aktivnosti in izvajajo komasacije na svojih območjih.

Komisija poudarja, da je v poročilu premalo pozornosti namenjene kmetijskemu izobraževanju, saj ni moč razbrati, da je v zadnjih letih opazen trend upadanja vpisa na kmetijske šole. To je po njenem mnenju tudi odraz izredno slabega stanja kmetijstva, saj gospodarji kmetij v trenutnih razmerah ne vidijo možnosti za obstoj kmetij. Predvsem je to opaziti na območjih z omejenimi možnostmi kmetovanja, kjer kmetje ne spodbujajo otrok, da bi se vpisovali na kmetijske šole. Tudi podatki o sofinanciranju kmetijskega izobraževanja niso spodbudni, saj se je skorajda prepolovilo. V času koronakrize bi zato kazalo posebno pozornost nameniti ukrepom za obstoj kmetij na območjih z omejenimi možnostmi kmetovanja.

Po mnenju komisije se kmetijska politika odvija precej stihijsko in brez strukturnih ciljev ter jasne usmeritve države glede prihodnjega razvoja kmetijstva. Iz poročila niso razvidni podatki o uspešnosti realizacije zastavljenih ciljev, manjka tudi t. i. načrt rajonizacije, kar kaže na to, da se živinoreja, ki je prevladujoča proizvodna usmeritev, izvaja predvsem na ravninskem delu in ne na hribovitem.

Komisija predlaga, da se v naslednjem poročilu več pozornosti nameni trajnostno-socialnemu vidiku kmetijstva. Po njenem mnenju bi moralo poročilo predstavljati osnovo za oblikovanje strateško naravnane prihodnje trajnostne kmetijske politike, v okviru katere naj se opredelijo potrebe in postavijo konkretni cilji (npr. na področju samooskrbe) ter oblikujejo ukrepi, ki bodo omogočali uresničitev ciljev.

* * *

Za poročevalca je bil določen državni svetnik Cvetko Zupančič.

Ad 2)

Komisija je sprejela sklep, da na podlagi 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 - odl. US, 21/13 - ZFDO-F in 81/18 - odl. US) in 97. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20 in 123/20) na Vlado Republike Slovenije in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano naslovi naslednje

p o b u d e :

- 1. S primernimi finančnimi ukrepi naj se omogoči preživetje in po izboljšanju epidemioloških razmer ponovno uspešno poslovanje najbolj prizadetih kmetijskih panog, kot so sektor prašičjega in govejega mesa, sektor sadja in zelenjave ter vinski sektor.**

2. V naslednji zakonodajni paket interventnih ukrepov za omilitev posledic epidemije Covid -19 naj se vključi sistem ukrepov, ki bodo kmetom dali stabilnejši položaj tudi po izteku koronakrize.
3. Dvig samooskrbe naj bo stalna prioriteta in v okviru tega naj se permanentno spodbuja ohranjanje malih kmetij, katerih preživetje je ključni segment za zagotavljanje poseljenosti in nadaljnjega razvoja slovenskega podeželja.
4. Več pozornosti naj se namenja aktualni promociji slovenske lokalno pridelane hrane ter večjemu nadzoru stanja na trgu.
5. Poostri naj se nadzor sledljivosti in pravilnega evidentiranja pri poreklu, pri tem pa bi morali zagotoviti, da navedba »proizvedeno v Sloveniji« dejansko pomeni pridelano in predelano v Sloveniji, saj le na tak način lahko zaščitimo slovenskega kmeta in slovenskega potrošnika.
6. Vzpostavijo naj se mehanizmi za poštene odkupne cene ter odpravijo nesorazmerja v prodajni verigi na način, da se vzpostavi učinkovit sistem spremljanja cen po verigi od samega izvora do potrošnika.
7. Ukrep finančnega nadomestila zaradi izpada dohodka, če je sektor utrpel najmanj 30 % izpad dohodka glede na povprečje zadnjih treh let, naj se spremeni tako, da se prag ustrezno zniža in zajame vse potencialno upravičene kmete, pri čemer se upravičenost presoja glede posameznega nosilca kmetijskega gospodarstva in nosilca dopolnilne dejavnosti na kmetiji in ne na sektor.
8. Prag 30 % izpada dohodka v posameznem kmetijskem sektorju v letošnjem letu v primerjavi z lanskim naj se zniža na 10 %. Prav tako naj se na 10 % zniža prag izpada dohodkov za koriščenje drugih ukrepov.
9. Predvidena pavšalna pomoč na ha naj se spremeni tako, da bo v vinskem sektorju vezana na pridelek, in se presoja glede na liter pridelka glede na povprečno prijavo pridelka vina zadnjih 3 let.
10. Predvidi naj se ukrep oprostitev plačila prispevkov za kmečke zavarovance za čas trajanja epidemije Covid -19 in še 6 mesecev po razglasitvi njenega konca.
11. Prouči naj se možnost povračila vsaj dela fiksnih stroškov kmetij, ki so zaradi ukrepov epidemije Covid -19 v težavah, za nemoteno opravljanje dejavnosti vsaj za čas trajanja epidemije.
12. Glede viškov pridelkov naj se razmisli o ukrepih za uravnavanje zalog kmetijskih pridelkov tudi z intervencijskimi odkupi in blagovnimi rezervami.
13. Za ukrep kriznega skladiščenja naj se nameni več sredstev, tudi sredstev EU, podpora naj se zviša na 30 evrov na hl ter zniža vstopni prag na 20.000 litrov.
14. Za ukrep krizne destilacije naj se zniža vstopni prag na 20.000 litrov.
15. Prouči naj se možnost krizne destilacije v Sloveniji.
16. Dolgoročno naj se proučijo alternativne možnosti za predelavo viškov grozdja v grozdni sok ter pripravijo načrti in investicijske spodbude za odkup grozdja.

Obrazložitev:

Komisija za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: komisija) je na pobudo državnega svetnika Branka Tomažiča na 23. sejo uvrstila točko dnevnega reda *Zaskrbljujoče stanje v kmetijstvu zaradi epidemije Covid-19* in na sejo povabila predstavnike Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije in Združenja družinskih vinogradnikov-vinarjev Slovenije.

Komisija ugotavlja, da je trenutno stanje v kmetijstvu kot posledica epidemije Covid-19 alarmantno. Zaradi veljavnosti interventnih ukrepov imajo kmetje nemalo težav pri prodaji kmetijskih pridelkov (meso, zelenjava, sadje, vino, itd.), pri čemer se je npr. prodaja vina praktično ustavila. Odkupne cene padajo nesorazmerno glede na prodajne cene končnemu potrošniku, kar je nerazumljivo in nedopustno. Ker se stanje v kmetijstvu še ne bo kmalu normaliziralo, bo imelo kmetijstvo v prihodnje velike likvidnostne težave, saj finančno ne bo sposobno financirati proizvodnje, posledično bo prišlo do prekomernega zadolževanja in celo opuščanja kmetijske dejavnosti.

Komisija meni, da aktualni interventni zakoni področja kmetijstva ne urejajo v zadostni meri. Zato je nujno, da Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pripravi konkretne ukrepe za reševanje težav po kmetijskih panogah, posebej za vinski sektor in meso, ki jih je treba vključiti v naslednji interventni zakon.

Kmetje imajo velik izpad dohodka iz kmetijske dejavnosti predvsem zaradi nemožnosti prodaje pridelkov zaprtim javnim zavodom in gostinskim obratom ter zaradi prepovedi gibanja in drugih veljavnih interventnih ukrepov, posledično pa se soočajo z viški vina, zelenjave (predvsem krompirja), sadja (jabolk) in mesa.

Kot ugotavlja komisija, se vinarji oziroma vinarske kmetije zaradi trenutnih epidemioloških okoliščin soočajo z velikimi težavami pri poslovanju. Krizo najbolj občutijo družinski vinogradniki in vinarji, ki svoje pridelke v največji meri nudijo kupcem prek gostinsko-turističnega sektorja in s prodajo na domu. Ob popolnem zaprtju gostinsko-turističnega sektorja in omejitvi gibanja se družinski vinarji soočajo z bistvenim upadom prodaje oziroma se je ta popolnoma ustavila, saj ni ne domačih ne tujih turistov. Žal se spletna prodaja in direktna prodaja končnemu kupcu ni bistveno povečala in nikakor ne more niti količinsko niti vrednostno nadomestiti izpada prodaje v gostinstvu in turizmu. Tradicionalno najmočnejše prodajno obdobje za vino, ko se potroši velika količina vina (od Martinovega do novega leta), je praktično mimo. Ob izostanku prodaje in s tem prihodkov pa stroški ostajajo, saj morajo kmetje vinograde še naprej obdelovati. Glede na navedeno je nujno sprejeti dodatne ukrepe ter spremembe nekaterih že sprejetih ukrepov, da bo tudi ta kmetijski sektor preživel.

Komisija poudarja, da bi moral ukrep finančnega nadomestila zaradi izpada dohodka zajeti vse kmete, saj sklicevanje na sektor ne zajame vseh potencialnih upravičencev - npr. sektor poljedelstva do pomoči ni upravičen, številni pridelovalci pa krompirja ne morejo prodati. Zato bi bilo bolj smiselno, če bi presojali vsakega posameznega nosilca kmetijskega gospodarstva in nosilca dopolnilne dejavnosti na kmetiji posebej. Tudi vinski sektor je zelo nehomogen. Večino prihodkov v tem sektorju naredi peščica gospodarskih družb – velike kleti, ki pa v tem trenutku, predvsem zaradi drugačne tržne naravnosti, ne beležijo tako velikega izpada prihodkov kot kmetje. Velike kleti namreč prodajajo izdelke večinoma prek trgovske široke distribucije, kjer se upad prodaje vina vrednostno ocenjuje pod 20 % glede na lansko obdobje. Ker jim gostinsko-turistični sektor ne predstavlja velikega deleža prodaje, je njihov skupni izpad tudi iz tega naslova manjši. Hkrati je podpora za destilacijo večinoma pripomogla k višjemu dohodku prav tega segmenta vinskega sektorja. Na drugi strani pa se družinske kmetije, katerim gostinsko-turistični sektor predstavlja tudi do 100 % prodaje, srečujejo z bistveno višjimi izpadi, kar pa se na celotnem izpadu sektorja na letni ravni v statističnih podatkih ne izkazuje, saj velika večina

vinarjev (kmetije, družinske kmetije) predstavlja vrednostno manjšinski delež vrednostne prodaje sektorja.

Komisija ugotavlja, da je pavšalna pomoč sektorju zelo dobrodošla, vendar izkušnje iz prvih ukrepov kažejo, da se pavšal na hektar ne obnese najbolje, poleg tega se je ugotavljala upravičenost vključitve površin glede na to, koliko grozdja je bilo namenjenega samo pridelavi vina in koliko prodaji. Bolj enostavno in pregledno bi bilo, če bi pomoč dodeljevali glede na količino prijavljenega pridelka vina v zadnjih 3 letih, saj je vino tisto, katerega prodaja je bistveno okrnjena.

Komisija poudarja pomen ureditve, da imajo tudi kmečko zavarovane osebe pravico koristiti temeljni dohodek, hkrati pa opozarja, da to ni dovolj. Temeljni dohodek namreč delno nadomešča osebni dohodek zavarovanca, nikakor pa ne zadostuje za preživetje kmetijske dejavnosti, kjer dela potekajo epidemiji Covid-19 in sprejetim omejitvam navkljub, pa čeprav je prodaja izredno okrnjena in izpad dohodkov velik. Pogosto temeljni dohodek ne krije niti celotnih prispevkov kmečkega zavarovanca, še posebej, če je ta nosilec kmetije, ki je zelo uspešna pri izvajanju promocijskih programov in ji povračilo stroškov za te zvišuje obvezne prispevke za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje. Komisija poudarja, da povračila stroškov za promocijske dejavnosti ne sodijo v dohodke kmetije in sploh ne bi smeli zviševati socialnih prispevkov kmetov. Predlaga se, da se kmetom poleg temeljnega dohodka zagotovi še oprostitev plačila prispevkov za kmečke zavarovance za čas trajanja epidemije in še 6 mesecev po razglasitvi njenega konca ter povračilo fiksnih stroškov kmetij za nemoteno opravljanje dejavnosti vsaj za čas trajanja epidemije – vsaj povračilo dela dejanskih stroškov za najemnine, elektriko, vodo, pogonska goriva za kmetijsko mehanizacijo, komunalo, telekomunikacijske storitve.

Komisija predlaga, da se za spopadanje z viški pridelkov razmisli o ukrepih za uravnavanje zalog kmetijskih pridelkov tudi z intervencijskimi odkupi in se hkrati bolj intenzivira promocija slovenske lokalno pridelane hrane. Poostriiti je treba nadzor sledljivosti in pravilnega evidentiranja pri poreklu, pri tem pa bi morali zagotoviti, da navedba »proizvedeno v Sloveniji« dejansko pomeni pridelano in predelano v Sloveniji, saj le na tak način lahko zaščitimo tako slovenskega kmeta kot slovenskega potrošnika.

Nadalje komisija predlaga, da naj se izvaja poostrena sledljivost v prehranski verigi in z večjo transparentnostjo preskrbovalnih verig s hrano, večjo varnostjo hrane ter s hitrim in učinkovitim zaznavanjem podatkovnih napak v sistemu preprečijo nedovoljena ravnanja. Ob tem komisija izpostavlja tudi težave z vedno nižjimi odkupnimi cenami govedine in svinjine, ki so posledica viškov na trgu, pri tem pa se maloprodajne cene višajo. Nerazumljivo je, da ima, denimo, Slovenija najnižje odkupne cene govejega mesa v EU. Treba je izvajati večji nadzor nad stanjem na trgu in vzpostaviti mehanizme za poštene odkupne cene ter odpraviti nesorazmerja v prodajni verigi tudi tako, da se vzpostavi sistem spremljanja cen po verigi od samega izvora do potrošnika.

Komisija podpira podaljšanje letošnjih kriznih ukrepov, tako krizne destilacije kot kriznega skladiščenja vina, še za eno leto. Državni svetniki menijo, da je treba ukrepe ohraniti, vendar z nekaterimi spremembami pri izvajanju na državni ravni. Komisija podpira pobudo vinarjev, da se za ukrep kriznega skladiščenja nameni več denarja kot letos in se tako omogoči večje količine vina (50 % količine po prijavi pridelka za leto 2020) po posameznem vinarju. Hkrati naj se predvidi višja podpora po litru za ta ukrep v višini 30 eur/hl vina za obdobje enega leta in zniža meja spodnjega vstopnega praga iz 30.000 litrov letne prijave pridelka na 20.000 litrov letne prijave pridelka glede na povprečje zadnjih 3 let.

Glede ukrepa krizne destilacije vina komisija ugotavlja, da je bil letos ta ukrep namenjen predvsem velikim pridelovalcem vina, s čemer se je iz trga umaknilo veliko količino vina, ki ga ni bilo moč prodati. Komisija podpira predlog vinarjev, da se ta ukrep odpre tudi za manjše vinarje,

ki letos zaradi vstopnih kriterijev niso imeli možnosti koristiti tega ukrepa, čeprav se tudi pri njih kopičijo zaloge vina, ki ga ne morejo prodati in potrebujejo pomoč. Za ta ukrep se predlaga znižanje spodnjega vstopnega praga, in sicer s 30.000 litrov letne prijave pridelka na 20.000 litrov letne prijave pridelka glede na povprečje zadnjih 3 let. Prav tako se predlaga zvišanje količine vina, za katero lahko posamezni vinar uveljavlja podporo. Glede na letošnje težave z izvajanjem krizne destilacije v Sloveniji, zaradi česar se je velika količina vina, sicer namenjenega temu ukrepu, izvozilo v tujino, se predlaga, da država poskrbi za celoten krog – tudi za odkup tako pridobljenega alkohola.

Komisija poudarja smiselnost razmisleka o alternativnih predlogih ukrepov za dolgoročno zmanjšanje pritiska viškov vina na slovenskem trgu, in sicer da bi se lahko viške grozdja in posledično vina na trgu uravnavalo na izvoru in ne na koncu z uničevanjem pridelka. V ta namen naj država pripravi načrt in investicijske spodbude za odkup grozdja za namen izdelave grozdnega soka in koncentriranega grozdnega soka ter postavitev obrata, ki bi to nalogo lahko prevzel. S tem bi trgu ponudili alternativni izdelek tudi v letih, ko bi bilo grozdja preveč ali zaloge vina prevelike. Komisija meni, da je to boljša rešitev kot zelena trgatav in vredna strateške proučitve.

Po mnenju komisije lahko le pravočasni in primerni ukrepi zagotovijo ohranitev prizadetih kmetijskih sektorjev in s tem tudi ohranjanje poseljenosti in obdelanosti slovenskega podeželja.

* * *

Komisija je sprejela sklep oziroma pobude (prisotnih 5, za 5, proti 0).

Ad 3)

Komisija je zapisnika 22. in 7. izredne seje komisije potrdila brez pripomb (prisotnih 5, za 5, proti 0).

Ad 4)

Komisija je v okviru obravnave pobude Čebelarске zveze Slovenije za podporo njeni kandidaturi predloga »Čebelarstvo, znanje in tehnika« za vpis na Unescov Seznam neotipljive kulturne dediščine, sprejela sklep, da na podlagi 66. in 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20 in 123/20) na predsednika Državnega sveta naslovi naslednjo

p o b u d o:

Predsednik Državnega sveta naj v imenu Državnega sveta podpiše pismo podpore Čebelarски zvezi Slovenije pri kandidaturi predloga "Čebelarstvo, znanje in tehnika" za vpis na Unescov Seznam neotipljive kulturne dediščine in s tem izrazi podporo Državnega sveta čebelarstvu kot pomembnemu delu slovenske tradicije in kulture.

Obrazložitev:

Čebelarška zveza Slovenije je na Državni svet 2. 12. 2020 naslovila pobudo za podpis pisma podpore pri njeni kandidaturi predloga »Čebelarstvo, znanje in tehnika« za vpis na Unescov Seznam neotipljive kulturne dediščine.

Čebelarstvo je kot dolgoletna slovenska tradicionalna dejavnost pomemben promotor prepoznavnosti Slovenije v evropskem in širšem prostoru. Ukvarja se s čebelami, panji in čebelnjaki, vzrejo matic Kranjske sivke, gradnjo panjev in čebelnjakov, prevoznim čebelarstvom in apiterapijo kot zdravstveno kategorijo. Je ekološko, trajnostno naravnano gospodarstvo, ki je

bistveno tudi za preživetje človeka. Kot poudarjajo na Čebelarski zvezi Slovenije, čebelarstvo ni le tradicija in dediščina, ampak je tudi naša kultura in ponos.

Zaradi navedenega Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano podpira prizadevanja Čebelarske zveze Slovenije za nominacijo čebelarstva na reprezentativni seznam Unesca in Državnemu svetu predlaga v sprejem pobudo, s katero se predsednika Državnega sveta pozove in s tem tudi pooblasti za podpis pisma podpore zgoraj navedenemu predlogu v imenu Državnega sveta.

Z navedenim dejanjem bo Državni svet, po oceni Komisije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, izrazil priznanje prizadevanjem Čebelarske zveze Slovenije za vpis čebelarstva na Unescov Seznam neotipljive kulturne dediščine, jih podkrepil, hkrati pa izrazil priznanje tudi sámemu čebelarstvu, kot izjemno pomembnemu delu slovenske tradicije in kulture.

* * *

Komisija je sprejela pobudo (prisotnih 5, za 5, proti 0).

mag. Eva Obreza Modic
sekretarka

Cvetko Zupančič
predsednik